

képpen a hangképzés mechanizmusát. Ehelyett az emlékezet munkája vált döntővé, s ezt a ritmus erősen megkönnyítette.

Az utóbbi években gyengébb szellemi képességű tanulókkal foglalkoztam, s tovább folytattam megfigyeléseimet. Elemeztem értelmi képességüket, érzelmvilágukat és akaratuk fejlettségét. Természetesen mindegyik tényezőnek fontos a szerepe. Nagyobb eredményt azokkal a gyerekekkel lehetett elérni, akiknek erősebb volt az akaratuk. Ebből arra következtethetünk, hogy az akarat motiválásának döntő szerepe van az olvasási nehézségek leküzdésében.

A környezet is meghatározó tényező. Ahol a szülők nem eléggé türelmesek, nem következetesek a segítségben, ahol beletörődnek az eredménytelenségbe, ott a gyakorlás kényszerjellegűvé válik, és rendszerint el is marad. Az ilyen gyermekekről azonban a nehézségek, az okok pontos felderítése esetében sem mondtam le. Rájöttem, hogy alapos megfigyeléssel, nagy türelemmel, az apró sikerélmények tudatos felhasználásával — hosszabb idő alatt ugyan — de lehet eredményt elérni. Azt is megfigyeltem, hogy ebben a munkában milyen nagy szerepe van az aktivizálásnak. Szemléltetésnél erre különösképpen gondolnunk kell. Észrevettem, hogy egy-egy tanuló jól ismeri a betűket, azokat kapcsolni is tudja, sőt az egytagú szavakat és a szótagolva írt szöveget is jól olvassa, de a hosszabb szavaknál már megakad. Ilyen esetekben a szemléltetésben alkalmazott fokozatosság, s a terjedelmesebb szóképek magyarázattal, mozgással, játékkal való gyakori kapcsolása vezetett eredményre. A képezet és az érzelmek tudatos fejlesztése sem maradhat el. A mese igénybevétele éppen ezért mindig hasznosnak bizonyult. Ezt követte a rengeteg gyakorlás. Ebben a munkában következetesen érvényesült a változtatás elve. A megfigyelőképeség fejlesztése sem elhanyagolható terület. Sokszor tapasztaltam, hogy a gyengén olvasó gyermek rossz megfigyelő. Olyan bizonytalan az olvasása, mint a szemüveg nélküli rövidlátó emberé.

Volt egy VI. osztályos tanuló. A verseket jól megtanulta. Irodalmi órán jól bekapcsolódott a munkába, de olvasni nagyon gyengén tudott. Tapintatosan kifaggattam afelől, vajon mi lehet az oka annak, hogy közepes tanuló létre olyan gyengén olvas. A gyermek őszintén azt válaszolta: „A sok betű összekeveredik előttem. A verseket is főleg hallás után tanulom meg.” A gyermek tehát a látási ingerekre jóval gyengébben reagált, mint a hallásiakra. Erősen auditív típusú volt. Az ilyen típusba tartozó gyermek a szótagolva írt szöveget jól elolvassa, de erősen visszaseik az olvasásban, ha a szöveg szóképes, s különösen akkor, amikor már nem is szavakat, hanem gondolatokat kellene elolvasnia.

Gyenge képességű tanulóknál azt tapasztaltam, hogy olvasási készségük a II—III. osztályban nem javult, hanem fokozatosan visszacsúszott. Az I. osztályban tudtak szótagolva olvasni, de a szóképes szöveg már leküzdhetetlen nehézséget jelentett számukra. Az eredménytelenség kedvüket szegte, szinte megbénította akaratukat. A sikertelen munka érthetően elkeseredést váltott ki belőlük. Később már nem is akartak olvasni. Ha ilyen esetekben eredményt akarunk elérni, akkor erős motívumok állandó bekapcsolásával elsősorban a gyermek akaratát kell edzenünk. Nézetem szerint a gyengén olvasó gyermektől a II., sőt a III. osztályban sem kell megkövetelnünk a szóképekben olvasást. Inkább olvasson egy évvel tovább folyamatos szótagolással, semhogy kedvét szegjük.

Mások tapasztalatát a magam megfigyelésével összevetve azt mondhatom, hogy ugyanannak a szövegnek a gyakori olvasása nem fejleszti az olvasási készséget. Ezért ajánlom a szülőnek, vegyen mesekönyvet a gyermekének, hogy mindig új meséje legyen. Egy mesét kívülről könnyen megtanul a gyermek. A szülőök figyelmét is felhívom arra, hogy az aktivizálás sokoldalú legyen: mozgást, hallást, látást, érzelmet, szóval mindent igénybe kell venni.

A gyakorlat azt igazolja, hogy jó szellemi adottságokkal rendelkező tanuló esetében a közismert módszerek különösebb fáradság nélkül is eredményesen alkalmazhatók. Ahol azonban a gyengébb tanulók vannak többségben — és ez, sajnos, nem is kivételes eset — ott a jó módszer kimunkálásán nagyon sok múlik.

Bakay Mária
tanítónő, Akasztó

TANÍTSUNK JÁTÉKOSAN!

Tantervünk az I. osztályban igen sok gyakorlást biztosít a szilárd alapismeretek és alapkészségek kialakítására. Ezeket a gyakorlati lehetőségeket jól fel kell használnunk a gyenge képességű gyermekek felzárkóztatására.

Nem könnyű dolog — különösen gyakorló órán — a gyengéket vagy a lassú, esetleg immel-ámmal dolgozókat újból és újból megnyerni és érdekeltté tenni az órán való közös munkában. Olyan gyakorlatokkal kell ezeket az órákat változatossá, játékosá tennünk, amelyek buzdítanak és erőfeszítést kívánnak a gyermektől.

Nagy segítséget nyújtanak mindehhez új módszertani folyóiratunkban ajánlott, kipróbált, eredményes készségfejlesztő eljárások. Egy jól bevált, látszólag játékos foglalkozás-

sal szeretném én is kartársaim gyakorlási eljárásait bővíteni.

Számtan óráimon jó eredménnyel alkalmazom a nagyalakú számkártyákat ellenőrzésnél, begyakorlásnál. Felhasználható a 10-es és 20-as számkörben egyaránt: összeadásnál, kivonásnál, pótlásnál, bontásnál, a 10 átlépésénél. Legtöbbször ez utóbbinál alkalmazom, mivel ez ismeret készséggé fejlesztése az írásbeli műveletek tanítása szempontjából alapvető. A felelet órák pedig jó lehetőséget biztosítanak a folyamatos gyakorláshoz. Tapasztalatom az, hogy rövid idő alatt a gyengék is felfejlődnek az átlagos színvonalra.

Eljárásom a következő: Minden gyermeknek osztok számkártyát. Sokszor megengedem, hogy ők húzzanak. Ezt szívesen veszik. A számkártyát mindenki maga elé helyezi a padra. (Több sorozat számkártyám van, ezért jut mindenkinek.)

Az egész osztálynak felteszem a kérdést: Mennyi $8+7$? Minden gyermek magában számol. Elegendő időt hagyok a számításra. Aki tudja, jelentkezik, s közben felszólítás nélkül kijönnek azok, akiknél a 15-ös szám van. Annyi gyermeknek kell kijönni, ahány 15-ös számot kiosztottam. Szemben állnak az osztállyal, de egyelőre csak hátlappal mutatják a számkártyát. Először mindig hangosan kiszámítatom — rendszerint gyenge számmal — az eredményt. Utána a kijött gyermekek felmutatják a számkártyákat. Akik jól számoltak, azokat megtapsolják a többiek.

Majd ismét más kérdés következik.

Megtörténik, hogy az a gyermek jön ki, aki nem számolt helyesen, vagy az marad a he-

lyén, akinél a helyes megoldás van. Már az egyéni, hangos számítás közben ezek a gyermekek észreveszik tévedésüket és gyorsan ki-, ill. helyreszaladnak. Ez a kis kudarc készíteti őket az órán való fokozottabb figyelésre, kitartóbb munkára és az otthoni gyakorlásra.

Jó, ha minden gyermek kap számkártyát, mert ekkor teljes aktivitással vesz részt a foglalkoztatásban. Ha csak egy sorozat számkártya áll rendelkezésünkre, akkor a számítást mindig azokkal végeztessük, akiknek nem jutott kártya.

Ezzel a csoportos, játékos gyakorlással, ellenőrzéssel nemcsak érdekesebbé, változatosabbá teszem az órát, hanem jól aktivizálom a gyermekeket és mozgási lehetőséget is nyújtok nekik. Az egyébként lassú, kényelmes gyermekek, vagy a csendes, visszahúzódnók is kedvvel, igyekezettel, figyelemmel számolnak. Sokszor egymásután alkalmazva sem unják meg a gyermekek. Ha készülődöm a számkártyák kiosztásához, tapsolnak örömmel.

Milyen büszkén, csillogó szemekkel mutatják fel a számkártyákat és fogadják a megérdemelt tapsot. Jóleső érzés számukra a pajtások elismerésre. Ezért legfontosabb nevelő hatása ennek az eljárásnak a siker érzésének kiváltásában van. Ez a siker, ez az elért eredmény ad lendületet további munkájukhoz. Ezt a lehetőséget minél többször adjuk meg kis növendékeinknek, mert a mi feladatunk, I. osztályos nevelőké megszerettetni velük az iskolát, az iskolai munkát.

Pataki Istvánné
gyakorlóbiskolai tanító

Szemle

Ilku Pál:

OKTATÁSÜGYÜNK TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL

Három ívnyi terjedelemben nehéz mindent elmondani a címben jelzett problémáról. Az olvasó mégis azzal a meggyőződéssel fejezheti be e rövid, tanulmány számba menő ismertetés áttekintését, hogy a leglényegesebbet tudta meg oktatásügyünk pillanatnyi helyzetéről és annak jövőjéről. A számok tükrében látjuk népünk kulturális felemelkedésének ütemét, a kormányzat művelődéspolitikai elveinek megvalósulását. Az élénk táruroló kép biztató.

Az I. fejezet bemutatja, hogyan válik a tanulás valódi népmozgalommá. Az a tény,

hogy a tanköteles korba lépők 98,8%-a beiratkozik az I. osztályba, mindennél ékeesebb igazolás népünk művelődési törekvésének. Az általános iskola tanulóinak 76%-a el is végzi a VIII. osztályt. Jelentős a tízéves kötelező oktatás bevezetésének terve. Talán még figyelemre méltóbb, hogy a VIII. osztályból a végzett tanulók 77%-a valamilyen formában tovább tanul. Mind nagyobb teret hódít a közepiskola. Hangsúlyozza a szerző iskolapolitikánk a tehetségek felkarolására irányuló elvét és a származás szerinti kategorizálás megszüntetését, továbbra is hangoztatva a munkás és paraszt származású tanulók messze menő anyagi és erkölcsi támogatásának szükségességét. Az új ösztöndíj-rendszer is lényeges előrelépést jelentett.